

Sygn. akt *I ACa 111/17*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 września 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSA Małgorzata Gulczyńska

Sędziowie: SSA Małgorzata Kaźmierczak /spr./

SSA Mikołaj Tomaszewski

Protokolant: st.sekr.sąd. Agnieszka Paulus

po rozpoznaniu w dniu 13 września 2017 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **B. M.**

przeciwko (...) **spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w C.**

o stwierdzenie nieważności uchwał ewentualnie ustalenie nieistnienia uchwał

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 24 października 2016 r. sygn. akt IX GC 1301/15

I. z mienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

1. oddała powództwo,

2. zasądza od powoda na rzecz pozwanego 377 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego,

I. zasądza od powoda na rzecz pozwanego 5.810 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Mikołaj Tomaszewski Małgorzata Gulczyńska Małgorzata Kaźmierczak

--	--	--

I ACa 111/17

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z 24.10.2016r. Sąd Okręgowy w Poznaniu stwierdził nieważność uchwał nr 1, 2, 3, 4, 5, 6 Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników pozwanej spółki (...) z dnia 30 września 2015 roku oraz zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 5377 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia i rozważania Sądu Okręgowego

Pozwana jest spółką z ograniczoną odpowiedzialnością, prowadzącą działalność gospodarczą w zakresie m.in. produkcji papieru i wyrobów z papieru. Mniejszościowym wspólnikiem pozwanej jest powód, posiadający 80 udziałów w kapitale zakładowym spółki, o łącznej wartości 40000 zł. Większościowym wspólnikiem pozwanej jest P. T., posiadający 85 udziałów w kapitale zakładowym spółki, o łącznej wartości 42500 zł.

Zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w (...) z dnia 22 września 2015 r. sygn. akt (...) – wydanym w trybie zabezpieczenia powództwa o wyłączenie wspólnika - powód został zawieszony w wykonywaniu swoich praw udziałowych jako wspólnik pozwanej w zakresie:

- a) prawa uczestniczenia oraz wykonywania prawa głosu na nadzwyczajnych zgromadzeniach wspólników z ograniczeniem do spraw wymagających bezwzględnej większości głosów (tj. z wyłączeniem zawieszenia w zakresie spraw podlegających kompetencji zwyczajnego zgromadzenia wspólników oraz spraw wymagających stosownie do przepisów kodeksu spółek handlowych kwalifikowanej większości głosów);
- b) prawa zaskarżania uchwał zgromadzeń wspólników spółki na podstawie art. 250 k.s.h. lub art. 252 § 1 k.s.h. podejmowanych na nadzwyczajnych zgromadzeniach wspólników w sprawach wymagających bezwzględnej większości głosów,
- c) prawa zgłaszania sprzeciwów, o których mowa w art. 240 k.s.h.,
- d) prawa do dochodzenia naprawienia szkody wyrządzonej spółce (art. 295 k.s.h.),
- e) prawa żądania rozwiązania spółki przez sąd (art. 271 pkt 1 k.s.h.),
- f) uprawnień kontrolnych polegających na przeglądaniu ksiąg i dokumentów spółki oraz żądaniu wyjaśnień od zarządu (art. 212 k.s.h.),
- g) prawa do żądania wyznaczenia przez sąd rejestrowy biegłego rewidenta, w celu zbadania rachunkowości oraz działalności spółki (art. 223 k.s.h.).

Zabezpieczenie to zostało utrzymane w mocy przez sąd odwoławczy – Sąd Okręgowy w (...) postanowieniem z 15 kwietnia 2016 wydanym w sprawie o sygn. akt (...), jedynie w zakresie zawieszenia powoda w:

- wykonywaniu praw udziałowych jako wspólnik w zakresie uczestnictwa oraz wykonywania prawa głosu na nadzwyczajnych zgromadzeniach wspólników z ograniczeniem do spraw wymagających bezwzględnej większości głosów (tj. z wyłączeniem zawieszenia w zakresie spraw podlegających kompetencji zwyczajnego zgromadzenia wspólników oraz spraw wymagających stosownie do przepisów kodeksu spółek handlowych kwalifikowanej większości głosów);
- zgłaszaniu sprzeciwów, o których mowa w art. 240 k.s.h.

W pozostałym zakresie Sąd Okręgowy w (...) zmienił zaskarżone postanowienie z dnia 22 września 2015r., oddalając wniosek o zabezpieczenie.

W dniu 30 września 2015 r. odbyło się Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w C., które otworzył wspólnik P. T.. Zgromadzenie odbyło się bez formalnego zwołania, w trybie art. 240 k.s.h., a nikt z obecnych nie zgłosił sprzeciwu dotyczącego odbycia zgromadzenia. W zgromadzeniu tym nie uczestniczył powód, który nie został o nim zawiadomiony. W protokole z tego zgromadzenia stwierdzono, że obecni są wszyscy wspólnicy uprawnieni do uczestnictwa i głosowania na Nadzwyczajnym Zgromadzeniu Wspólników pozwanej, gdyż zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w Pile z dnia 22 września 2015 r. sygn. akt (...)wspólnik – powód – został zawieszony w wykonywaniu praw udziałowych jako wspólnik w zakresie

uczestnictwa oraz wykonywania prawa głosu na nadzwyczajnych zgromadzeniach wspólników z ograniczeniem do spraw wymagających bezwzględnej większości głosów (tj. z wyłączeniem zawieszenia w zakresie spraw podlegających kompetencji zwyczajnego zgromadzenia wspólników oraz spraw wymagających stosownie do przepisów kodeksu spółek handlowych kwalifikowanej większości głosów).

Zgromadzenie wspólników w powyższym składzie powzięło następujące uchwały:

- 1) Nr 1 w sprawie sprzedaży nieruchomości rolnych położonych w miejscowości K. i O. działki nr (...) (Kw.nr (...)), nr 84/1 (Kw.nr (...)), za cenę minimalną 449.340,00 PLN,
- 2) Nr 2 w sprawie sprzedaży nieruchomości gruntowych położonych w miejscowości C. przy ul. (...), działka nr (...) (Kw.nr (...)) - za cenę minimalną - 85.700,00 PLN, działka nr (...) (Kw.nr (...)) - za cenę minimalną 86.290,00 PLN,
- 3) Nr 3 w sprawie zaciągnięcia kredytu celowego w wysokości 2.000.000,00 PLN na spłatę zobowiązań wobec firmy (...) i ustanowienia zabezpieczenia tego kredytu w postaci hipoteki do wysokości 3.000.000,00 PLN obciążającej nieruchomość w C. przy ul. (...) (Kw. nr (...)) i w P. - (...) A (Kw.nr POI (...)),
- 4) Nr 4 w sprawie odwołania B. M. z Zarządu Spółki,
- 5) Nr 5 w sprawie powołania na prezesa Zarządu Pana P. T.,
- 6) Nr 6 w sprawie powołania na członka Zarządu Pana J. T..

Powyższe uchwały zostały zarejestrowane przez sąd rejestrowy właściwy dla pozwanej. Powód odwołał się od tej decyzji sądu rejestrowego, niemniej do dnia zamknięcia rozprawy nie widniał on w rejestrze jako członek zarządu pozwanej, natomiast widnieli w nim P. T. jako prezes- oraz J. T. jako członek zarządu pozwanej. Powód dowiedział się o uchwale najwcześniej w dniu jej powzięcia, natomiast pozew złożył 4 grudnia 2015r.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy zważył, że powód domagał się w pierwszej kolejności stwierdzenia nieważności uchwał nr 1-6 nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników pozwanej z 30 września 2015 r. W przypadku nie uwzględnienia przez Sąd tego żądania, powód wnosił o ustalenie nieistnienia tychże uchwał. Przy tak skonstruowanym powództwie, w pierwszej kolejności zająć się należało roszczeniem głównym, a dopiero w przypadku uznania jego bezzasadności – roszczeniem ewentualnym. Sąd I instancji podniósł, że uchwały podjęte przez zgromadzenie wspólników mogą być zaskarżone powództwem przeciwko spółce o stwierdzenie nieważności uchwał, jeśli są one sprzeczne z ustawą (art. 252 §1 k.s.h.), przy czym sprzeczność z prawem może odnosić się zarówno do samej treści uchwały, sposobu zwołania i obradowania walnego zgromadzenia, jak i sposobu podjęcia uchwały. Powód wywodził nieważność zaskarżonych uchwał z faktu nieprawidłowego – tj. wbrew art. 240 k.s.h. – zwołania zgromadzenia wspólników.

Poza sporem pozostawało w sprawie, że powód nie został zawiadomiony o terminie nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników pozwanej z 30 września 2015 r. i w nim faktycznie nie uczestniczył. Sąd Okręgowy stwierdził, że powód zachował termin do wytoczenia powództwa, o którym mowa w art. 252 § 3 k.s.h. Powód wytoczył powództwo 4 grudnia 2015r., poprzez oddanie pozwu w placówce pocztowej operatora świadczącego pocztowe usługi powszechne w RFN. Jest to równoznaczne z wniesieniem pisma do sądu (art. 165 § 2 k.p.c.). W związku z tym należało stwierdzić, że pozew wniesiono przed upływem 6 miesięcy od otrzymania wiadomości o uchwale i nie później niż z upływem 3 lat od powzięcia uchwały (art. 252 § 3 k.s.h.).

Z uwagi na kwestionowanie legitymacji czynnej powoda przez pozwaną, w pierwszej kolejności należało zbadać tę kwestię. Zgodnie z art. 250 pkt 1-5 k.s.h. w zw. z art. 252 § 1 in principio k.s.h. prawo do wytoczenia powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników przysługuje :

- 1) zarządowi, radzie nadzorczej, komisji rewizyjnej oraz poszczególnym ich członkom;

- 2) wspólnikowi, który głosował przeciwko uchwale, a po jej powzięciu zażądał zaprotokołowania sprzeciwu;
- 3) wspólnikowi bezzasadnie niedopuszczonemu do udziału w zgromadzeniu wspólników;
- 4) wspólnikowi, który nie był obecny na zgromadzeniu, jedynie w przypadku wadliwego zwołania zgromadzenia wspólników lub też powzięcia uchwały w sprawie nieobjętej porządkiem obrad;
- 5) w przypadku pisemnego głosowania, wspólnikowi, którego pominięto przy głosowaniu lub który nie zgodził się na głosowanie pisemne albo też który głosował przeciwko uchwale i po otrzymaniu wiadomości o uchwale w terminie dwóch tygodni zgłosił sprzeciw.

Pozwana kwestionowała legitymację czynną powoda w sprawie, która mogłaby wynikać z punktu 4 przytoczonego wyżej przepisu. Stanowisko swoje pozwana wywodziła z zawieszenia powoda w prawach wspólnika, co nastąpiło postanowieniem Sądu Rejonowego w Pile z dnia 22 września 2015 r. sygn. akt (...) W świetle tego orzeczenia Sądu powód nie miał wówczas, jak i w dniu wytoczenia powództwa, uprawnienia procesowego do wytoczenia powództwa o stwierdzenie nieważności uchwał nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników. Niemniej, od 15 kwietnia 2016, kiedy Sąd odwoławczy, uchylił udzielone zabezpieczenie w ten sposób, że jako sposób zabezpieczenia roszczenia pozostawił jedynie sposoby określone w punktach a i c części rozstrzygającej postanowienia, powód uzyskał legitymację czynną. Miarodajnym momentem procesowym dla oceny legitymacji procesowej czynnej jest – w myśl przepisu art. 316 § 1 k.p.c. - dzień zamknięcia rozprawy. Nie ma racji pozwana, że skutkiem niewątpliwego braku legitymacji powoda w momencie złożenia pozwu jest oddalenie powództwa w całości bez jego merytorycznego rozważenia. Brak legitymacji procesowej jest bowiem usuwalny, może być np. sanowany wskutek zaistnienia okoliczności niezwiązanych z procesem zwłaszcza, gdy orzeczenie sądu odwoławczego z 15 kwietnia 2016r. uchylało udzielone zabezpieczenie w zakresie zakazu zaskarżania uchwał. Skutkiem zaś uchylecia postanowienia sądu I instancji przez sąd II instancji jest unicestwienie orzeczenia od samego początku – tj. od momentu wydania orzeczenia przez sąd pierwszo-instancyjny.

Pozwana twierdziła, że uchylając postanowienie z dnia 22 września 2015r. w zakresie prawa do zaskarżania uchwał, Sąd przywrócił powodowi legitymację czynną w tego rodzaju sprawach wyłącznie na przyszłość, a nie wstecz. Abstrahując od logiczności tego zdania, stwierdzić trzeba, że taka interpretacja prowadziłaby do niekorzystnych w demokratycznym państwie prawnym wniosków dla powoda. Jeśliby przyjąć, że sąd odwoławczy postanowieniem z 15 kwietnia 2016r. przywrócił legitymację czynną ze skutkiem *ex nunc*, w związku z czym dopiero z dniem wydania tego postanowienia powód mógłby wytoczyć powództwo o stwierdzenie nieważności uchwał NZW z 30 września 2015r., to niechybnie wówczas przekroczyłby termin a *tempore scientiae* na wytoczenie tego powództwa. W dniu 15 kwietnia 2016r. minęło już bowiem niewątpliwie 6 miesięcy od otrzymania wiadomości o uchwale. Przyjęcie takiej interpretacji, w ocenie Sądu Okręgowego, prowadziłoby do naruszenia konstytucyjnego prawa powoda do rozpoznania jego sprawy przez niezawisły sąd.

W ocenie Sądu I instancji nie zmienia powyższych wniosków wydanie przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu postanowienia w sprawie (...) na skutek zażalenia pozwanej na postanowienie tut. Sądu o udzieleniu przedprocesowego zabezpieczenia w niniejszej sprawie. Nastąpiło to bowiem 17 marca 2016 r., a zatem wcześniej niż zdarzenie usuwające brak legitymacji czynnej – tj. wydanie przez Sąd Okręgowy w Poznaniu postanowienia z 15 kwietnia 2016r. w sprawie o sygn. akt (...) W momencie orzekania przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu postanowienie Sądu Rejonowego w Pile z dnia 22 września 2015 r. sygn. akt (...) było wykonalne i mające znaczenia dla sprawy o udzielenie zabezpieczenia, jednak obecnie jest ono prawomocnie uchylone w zakresie prawa powoda do zaskarżania uchwał zgromadzeń wspólników spółki na podstawie art. 250 k.s.h. lub art. 252 § 1 k.s.h. podejmowanych na nadzwyczajnych zgromadzeniach wspólników w sprawach wymagających bezwzględnej większości głosów. Sąd Okręgowy w Poznaniu wskazał także, że podziela stanowisko wyrażone w postanowieniu z 15 kwietnia 2016r. w sprawie o sygn. akt(...), a tym samym odrzuca – jako niezgodny z konstytucyjnym prawem do sądu – sposób zabezpieczenia roszczenia o wyłączenie wspólnika określony w punkcie b części rozstrzygającej postanowienia Sądu Rejonowego w Pile z dnia 22 września 2015 r. sygn. akt (...) Kodeksową emanacją tego konstytucyjnego uprawnienia każdego podmiotu – w tym wspólnika spółki z o.o. - do odwołania się od decyzji dotyczącej jego praw i obowiązków do bezstronnego, właściwego,

niezależnego i niezawisłego sądu, rozpatrującego sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jest właśnie regulacja przepisów art. 250 k.s.h. lub art. 252 § 1 k.s.h. Nie można bowiem zamykać uczestnikom obrotu korporacyjnego - w drodze zarządzeń tymczasowych uzasadnionych choćby słusznym i uprawdopodobnionym interesem prawnym w udzieleniu zabezpieczenia - podstawowego prawa do kontroli sądowej rozstrzygnięć dokonywanych przez organ spółki kapitałowej jakim jest nadzwyczajne zgromadzenie wspólników (art. 227 § 1 k.s.h.), w skład którego ów uczestnik wchodzi poprzez posiadane prawa korporacyjne. Ze względu na powyższe sąd orzekający w niniejszej sprawie na dzień zamknięcia rozprawy stwierdził istnienie legitymacji czynnej po stronie powoda.

Konsekwentnie Sąd ten dokonał oceny, czy NZW z 30 września 2015r., mogło się odbyć w sposób, w jaki w rzeczywistości przebiegło. Z analizy protokołu zgromadzenia wynika, że odbyło się ono bez formalnego zwołania, w trybie art. 240 k.s.h., a nikt z obecnych nie zgłosił sprzeciwu dotyczącego odbycia zgromadzenia. Zgodnie z przepisem art. 240 k.s.h. uchwały można powziąć pomimo braku formalnego zwołania zgromadzenia wspólników, jeżeli cały kapitał zakładowy jest reprezentowany, a nikt z obecnych nie zgłosił sprzeciwu dotyczącego odbycia zgromadzenia lub wniesienia poszczególnych spraw do porządku obrad. Bezsporne w sprawie było, że powód w tym zgromadzeniu nie uczestniczył, a w protokole stwierdzono, że obecni są wszyscy wspólnicy uprawnieni do uczestnictwa i głosowania na Nadzwyczajnym Zgromadzeniu Wspólników pozwanej, gdyż zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w (...) z dnia 22 września 2015 r. sygn. akt (...) wspólnik – powód – został zawieszony w wykonywaniu praw udziałowych jako wspólnik w zakresie uczestnictwa oraz wykonywania prawa głosu na nadzwyczajnych zgromadzeniach wspólników z ograniczeniem do spraw wymagających bezwzględnej większości głosów (tj. z wyłączeniem zawieszenia w zakresie spraw podlegających kompetencji zwyczajnego zgromadzenia wspólników oraz spraw wymagających stosownie do przepisów kodeksu spółek handlowych kwalifikowanej większości głosów). W dniu odbycia ww. NZW było wykonalne postanowienie sądu w przedmiocie zabezpieczenia – zresztą utrzymane w tym zakresie się przez sąd odwoławczy w mocy – co do pozbawienia powoda jako wspólnika prawa głosu, ale także uczestniczenia w zgromadzeniach wspólników. Powód nie mógł zatem wykonywać swojego prawa korporacyjnego – uczestniczyć w zgromadzeniu i oddawać głos. Dla ustalenia, czy w takim przypadku, zgromadzenie z dnia 30 września 2015r. odbyło się zgodnie z przesłankami wskazanymi w art. 240 k.s.h. należało dokonać wykładni zawartej w nim normy prawnej co do wymogu reprezentacji całego kapitału zakładowego na zgromadzeniu, które odbyło się bez formalnego zwołania.

W sprawie kapitału zakładowego spółki z ograniczoną odpowiedzialnością ustawodawca wypowiada się w art. 152 k.s.h., zgodnie z którym, kapitał zakładowy spółki dzieli się na udziały o równej albo nierównej wartości nominalnej. Udział w kapitale zakładowym (a ściślej jego wartość nominalna) odzwierciedla, co do zasady, zakres kompetencji i uprawnień wspólnika, co oznacza, że o statusie wspólnika w spółce z o.o. decyduje przede wszystkim wielkość objętych udziałów. Stosunek wartości nominalnej udziałów do wartości kapitału zakładowego umożliwia ustalenie zakresu praw przysługujących poszczególnym wspólnikom. Powód, mimo wydania przez Sąd Rejonowy w Pile postanowienia w przedmiocie zabezpieczenia, niespornie nie utracił statusu wspólnika pozwanej. Wielkość udziałów powoda przez niego objęta nie była kwestionowana przez pozwaną i wynikała jednoznacznie z przedłożonych informacji odpowiadających odpisowi aktualnemu z KRS pozwanej. Przy wykładni ścisłej, jako konsekwencji zasady ścisłego interpretowania wyjątkowych od ogólnej zasad zwoływania zgromadzeń określonych w art. 238 § 1 k.s.h., przepisu szczególnego art. 240 k.s.h., należy jedynie wyjątkowo umożliwiać podejmowanie uchwał poza formalnym zwołaniem zgromadzenia. Z przeprowadzonego postępowania dowodowego wynika, że cały kapitał nie mógł być reprezentowany skoro powodowi ówczas nie przysługiwało prawo uczestniczenia w zgromadzeniu. Nie zmienia to faktu, że powód był wówczas mniejszościowym wspólnikiem pozwanej, posiadającym 80 udziałów w kapitale zakładowym spółki, o łącznej wartości 40000 zł. W zaistniałej sytuacji jedynym i zgodnym z prawem rozwiązaniem było więc zwołanie zgromadzenia w trybie, o którym mowa w art. 238 § 1 k.s.h.

Sąd I instancji wskazał, że nie zmienia powyższych konstatacji podzielany jako aktualny przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w wyroku z 26 marca 2002 r. w sprawie (...) (OSNC 2003/5/61). Dotyczy on uwzględniania udziałów wspólnika zawieszzonego w wykonywaniu jego praw członkowskich w spółce przy ustalaniu quorum wymaganego do podejmowania uchwał zgromadzenia. Czym innym jest zaś – w ocenie Sądu I instancji – ustalanie kompletności kapitału zakładowego reprezentowanego przy zgromadzeniach zwoływanych

na podstawie przepisu art. 240 k.s.h. O ile bowiem wspólnik może być zawieszony w wykonywaniu jego praw członkowskich w spółce, o tyle nie może być – poprzez wydanie postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia niepieniężnego – pozbawiony prawa jakim jest udział w kapitale zakładowym spółki kapitałowej. Jak podał słusznie Sąd Apelacyjny w Poznaniu skutki zabezpieczenia polegają jedynie na czasowym pozbawieniu wspólnika w okresie zawieszenia członkostwa jego uprawnień korporacyjnych związanych z udziałem członkowskim (postanowienie SA w Poznaniu z 17 marca 2016, I ACz 116/16, niepubl.). Nie może to jednak przybrać postaci zmian w strukturze kapitałowej spółki, skoro wspólnika – w inny sposób - nie pozbawiono udziału członkowskiego.

W orzecznictwie słusznie podkreśla się, że każde odstępstwo od wymagań przy podjęciu uchwały, a niemieszczące się w określonych w art. 240 k.s.h. granicach, uzasadnia stwierdzenie nieważności podjętej uchwały na podstawie art. 252 § 1 k.s.h. i to zwłaszcza w sytuacji, w której oświadczenie w postaci zaskarżonej uchwały wywołało swoje skutki w postaci ujawnienia jej treści w rejestrze (tak SA w Krakowie w wyroku z dnia 25 marca 2015 r., I ACa 34/15, LEX nr 1668602). W sprawie uchwały zostały skutecznie zarejestrowane, a naruszenie przepisu art. 240 k.s.h. prowadzi w każdym przypadku do nieważności zaskarżonych uchwał. W tej sytuacji zaskarżoną uchwałę należało usunąć z porządku prawnego jako z nim sprzeczną, stwierdzając jej nieważność.

Konsekwencją tej pozytywnej dla powoda decyzji Sądu jest pozostawienie bez rozpoznania roszczenia ewentualnego.

Na marginesie Sąd I instancji zaznaczył, że gdyby w rozpoznawanej sprawie Sąd doszedł do wniosku, że nie zachodzą przesłanki stwierdzenia nieważności zaskarżonych uchwał, nie dopatrując się naruszenia przepisu art. 240 ksh przy zwołaniu i odbyciu zgromadzenia wspólników z 30 września 2015r., tym bardziej brak byłoby przesłanek do ustalenia nieistnienia kwestionowanych przez powoda uchwał. Chociaż kodeks spółek handlowych również nie zawiera przepisów odnoszących się do uchwał nieistniejących (sankcjonujących ich dopuszczalność jako odrębnych bytów prawnych), należy przyjąć, iż także obecnie występuje nieograniczona czasowo możliwość wytoczenia przez każdego zainteresowanego, w oparciu o art. 189 kpc powództwa o ustalenie nieistnienia uchwały organu spółki (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2005 roku w sprawie III CK 296/04, OSNC 2006/2/31, Biul. SN 2005/6/11, Wokanda 2005/7-8/14, M. Prawn. 2006/6/315, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2006 roku, V CSK 59/06, LEX nr 200907).Również Sąd Apelacyjny w Poznaniu w wyroku z 7 lutego 2013 roku (sygn. akt I ACa 1140/12) przyjął koncepcję dopuszczalności powództwa o ustalenie nieistnienia uchwał organów spółek kapitałowych w oparciu o treść art. 189 kpc dopuszczając możliwość przyjęcia konstrukcji uchwał nieistniejących jedynie w przypadku uchwał bezpośrednio kształtujących stosunek prawny i podjętych z rażącym naruszeniem norm proceduralnych. Za nieistniejące można uznać uchwały jedynie wówczas gdy występują podstawowe uchybienia w zakresie elementów je konstytuujących tzn. wtedy gdy dopuszczono się przy podejmowaniu tych uchwał tak drastycznych uchybień, że w ogóle trudno mówić o tym, że doszło do wyrażenia woli przez organ podmiotu korporacyjnego.

W przypadku uznania, że zgromadzenie, na którym podjęto zaskarżone uchwały, odbyło się bez naruszenia art. 240 ksh, brak byłoby jakichkolwiek podstaw do uznania, że podjęte na nim uchwały należy uznać za nieistniejące.

O kosztach procesu Sąd I instancji orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia wniosła pozwana, która zaskarżyła wyrok w całości, zarzucając: naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.: art. 252 § 1 k.s.h. oraz art. 250 pkt 3 i 4 k.s.h. w zw. art. 268 k.s.h. poprzez ich niewłaściwe niezastosowanie, skutkujące uznaniem, iż wspólnikowi zawieszonemu w prawie do uczestniczenia i głosowania na zgromadzeniu wspólników oraz zgłaszania sprzeciwów na podstawie art. 240 k.s.h. przysługuje uprawnienie do zaskarżenia uchwał podjętych w trybie nieformalnym art. 240 k.s.h. bez udziału tego wspólnika; art. 240 k.s.h. w związku z art. 268 k.s.h. poprzez jego błędną wykładnię oraz niewłaściwe zastosowanie, skutkującą uznaniem, iż wspólnik zawieszony w prawie uczestniczenia oraz prawa głosu na zgromadzeniu wspólników, a także zawieszony w prawie do zgłaszania sprzeciwu na podstawie art. 240 k.s.h., powinien zostać uwzględniony przy ustalaniu osób uprawnionych do reprezentacji kapitału zakładowego wymaganego do odbycia zgromadzenia wspólników w trybie nieformalnym; naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 328 § 2 k.p.c. poprzez brak

wskazania na jakich przesłankach faktycznych i prawnych Sąd I instancji uznał, iż powodowi przysługuje uprawnienie do zaskarżenia uchwał na podstawie art. 250 pkt. 3i4k.s.h.; naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 360 k.p.c. poprzez odmowę uznania za skuteczne i wiążące zabezpieczenie udzielone postanowieniem Sąd Rejonowy w Pile z dn. 22.09.2015 r. {sygn. akt: (...)w zakresie zawieszenia prawa powoda do zaskarżania uchwał na podstawie art. 252 § 1 k.s.h., skutkujące uznaniem legitymacji procesowej powoda; naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia całokształtu okoliczności sprawy, w szczególności nieuwzględnienia okoliczności uzasadniających zakres oraz cel zabezpieczenia udzielonego przez Sąd Rejonowy w (...)postanowieniem z dn. 22.09.2015 r. (sygn. akt: (...))naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 29 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, poprzez ich niezastosowanie, polegające na nakazaniu pozwanej zwrotu powodowi kwoty opłaty od pozwu w wysokości 5.000 zł, która to stosownie do art. 29 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w sprawie o stwierdzenie nieważności uchwał wynosi 2.000 zł..

W konkluzji apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Nadto wniosła o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania za obydwie instancje według norm przepisanych.

Powód domagał się odrzucenia apelacji ewentualnie oddalenia apelacji i zasądzenia od pozwanej na rzecz powoda zwrotu kosztów procesu wg. norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje :

Apelacja okazała się uzasadniona.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, które Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne, nie dzieląc rozważań prawnych Sądu I instancji ,poza odnoszącymi się do oceny legitymacji czynnej powoda.

Odnosząc się do zarzutów apelacji kwestionujących legitymację czynną powoda wskazać należy, że powód wywodził swoje uprawnienie do zaskarżenia przedmiotowych uchwał z art. 252§1ksh w zw. z art. 250pkt.3 i 4k.s.h wskazując ,że nie był obecny na zgromadzeniu , które nie zostało zwołane i nie mogło się odbyć w trybie art. 240k.s.h. Dokonanie zatem oceny legitymacji czynnej powoda wymagało dokonania oceny zasadności powództwa o stwierdzenie nieważności przedmiotowych uchwał jako podjętych z naruszeniem art. 240k.s.h. W razie zaś wystąpienia faktów stanowiących okoliczności istotne zarówno dla oceny kwestii procesowej-legitymacji- jak i dla oceny merytorycznej zasadności powództwa przyjmuje się, że przy ocenie kwestii procesowej należy opierać się na założeniu prawdziwości okoliczności faktycznych podanych przez powoda. Ustalenie w toku postępowania braku prawdziwości jego twierdzeń powoduje oddalenie powództwa, ale nie pociąga za sobą zakwestionowania dokonanej wcześniej oceny kwestii procesowej- legitymacji czynnej. Sytuacja taka zachodziła w rozpoznawanej sprawie, zatem Sąd Okręgowy zasadnie przyjął, że powodowi przysługiwała z mocy powołanego przepisu art. 250pkt.4ksh legitymacja czynna do wszczęcia postępowania sądowego ,którego zakończenie mogło dopiero przesądzić o zasadności skorzystania z uprawnienia. Trafnie także Sąd I instancji analizując skutki uchylenia postanowienia zabezpieczającego Sądu Rejonowego w (...) w zakresie prawa zaskarżania uchwał, dokonał oceny legitymacji czynnej powoda na dzień wyrokowania i w tym przedmiocie Sąd Apelacyjny podziela w całości wywody Sądu I instancji, co czyni zbędnym ich ponowne przytaczanie.

Rację ma natomiast apelująca zarzucając Sądowi Okręgowemu naruszenie art. 240 k.s.h. w związku z art. 268 k.s.h. poprzez błędną wykładnię oraz niewłaściwe zastosowanie w okolicznościach rozpoznawanej sprawy, skutkującą uznaniem, iż wspólnik zawieszony w prawie uczestniczenia oraz prawa głosu na zgromadzeniu wspólników, a także zawieszony w prawie do zgłaszania sprzeciwu na podstawie art. 240 k.s.h., powinien zostać uwzględniony przy ustalaniu osób uprawnionych do reprezentacji kapitału zakładowego wymaganego do odbycia zgromadzenia wspólników w trybie nieformalnym. Istotnym dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy była ocena czy było możliwe odbycie nadzwyczajnego zebrania wspólników pozwanej spółki w dniu 30.09.2015r i powzięcie na nim zaskarżonych uchwał pomimo braku formalnego zwołania zgromadzenia wspólników i bez udziału powoda, który na skutek postanowienia zabezpieczającego wydanego przez Sąd Rejonowy w Pile dnia 22.09.2015r , sygn. akt. (...), zmienionego

postanowieniem Sądu Okręgowego Poznaniu z 22.09.2015r, sygn. (...) został zawieszony w wykonywaniu swoich praw udziałowych jako współnik pozwanej w zakresie uczestnictwa i wykonywania prawa głosu na nadzwyczajnych zgromadzeniach współników oraz zgłaszania sprzeciwów , o których mowa w art. 240k.s.h.

Dla dokonania powyższej oceny niezbędne było określenie skutków prawnych zawieszenia powoda w wykonywaniu jego praw udziałowych. Sąd Apelacyjny podziela pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w uzasadnieniu wyroku SN z 26.03.2002r, III CKN 1238/99 wskazujący ,że zawieszenie współnika w wykonywaniu praw udziałowych pociąga za sobą doniosły skutek prawny, gdyż w zakresie objętym zabezpieczeniem przyjmuje się tak jakby współnika nie było. Co więcej, zabezpieczenie wydane na podstawie art. 282§2ksh stanowi nie tylko formę tymczasowej ochrony prawnej, o charakterze pewnego prowizorium obowiązującego na czas trwania procesu ,ale wywiera skutki trwałe. Polegają one min. na tym ,że na tym ,że podjęte bez udziału zawieszzonego w prawach członkowskich współnika uchwały pozostają ważne i prawnie skuteczne, choćby zabezpieczone w ten sposób powództwo o jego wyłączenie zostało ostatecznie oddalone. (vide: wyrok SN z 26.03.2002r, III CKN 1238/99 OSNIC 2003r, nr5, poz.61). W świetle powyższego należy przyjąć ,że skoro powód w dniu 30.09.2015r tj. w dniu odbycia NZW był pozbawiony prawa uczestniczenia w zgromadzeniu, prawa głosu i prawa zgłaszania sprzeciwu z art. 240ksh ,to zaskarżone uchwały mogły być podjęte bez formalnego zwołania zgromadzenia i bez udziału powoda, co miało miejsce w rozpoznawanej sprawie.

Zawieszenie powoda w wykonywaniu praw członkowskich nie spowodowało ,wbrew wywiodom Sądu Okręgowego, pozbawienia powoda posiadania udziału w kapitale zakładowym pozwanej spółki, ale wywołało ten skutek, że powód z uwagi na pozbawienie prawa uczestniczenia i prawa głosu na nadzwyczajnym zgromadzeniu współników nie mógł być obecny i uwzględniony w ramach pojęcia „reprezentacji całego kapitału zakładowego” z art. 240k.s.h. Trafnie bowiem wskazuje apelująca, że „ reprezentowanie kapitału zakładowego” w rozumieniu art. 240k.s.h. to nie jest samo posiadanie udziałów w kapitale zakładowym, lecz uwzględniając wykładnię funkcjonalną tego przepisu, skuteczne wykonywanie na zgromadzeniu odbytym w trybie art. 240k.s.h przysługujących z posiadanych udziałów praw tj. prawa głosu, aktywnego uczestniczenia w zgromadzeniu, zgłoszenia sprzeciwów . Skoro powodowi nie przysługiwało prawo uczestniczenia i głosowania na NZW w dniu 30.09.2015r , co uniemożliwiało mu wykonywanie na tym zgromadzeniu praw związanych z jego udziałem w kapitale zakładowym, to przy ocenie czy „cały kapitał był reprezentowany” nie można było powoda uwzględniać (należało przyjąć taki stan jakby takiego współnika nie było). Odmienne wykładnia skutków prawnych zawieszenia powoda w wykonywaniu praw członkowskich w kontekście oceny „reprezentowania całego kapitału” na NZW z 30.09.2015r dokonana przez Sąd Okręgowy jest błędna , jako, że czyni skutki zabezpieczenia iluzorycznymi, gdyż powód przez sam fakt nieobecności na zgromadzeniu mógłby uniemożliwić podjęcie jakichkolwiek uchwał , co jest sprzeczne z celem i funkcją przepisu art. 268k.s.h.

Skoro zatem uchwały podjęte na NZW w dniu 30.09.2015r nie zostały podjęte z naruszeniem przepisów ustawy- art. 240k.s.h. to nie zachodziły podstawy do stwierdzenia ich nieważności na podstawie art. 252§1ksh w zw. z art. 250pkt.3 ksh, co skutkowało koniecznością zmiany zaskarżonego wyroku na podstawie art. 386§1k.p.c i oddalenia powództwa o stwierdzenie nieważności przedmiotowych uchwał . Niezasadne było także powództwo ewentualne o ustalenie nieistnienia przedmiotowych uchwał. Przyjmując, że dopuszczalne jest wytoczenie powództwa o ustalenie nieistnienia uchwał organów spółek kapitałowych w trybie art. 189k.p.c., co jest kwestią sporną w doktrynie, należy zaznaczyć ,że wzgląd na bezpieczeństwo i pewność obrotu prawnego przemawiają za ograniczeniem możliwości uznania uchwały za nieistniejącą jedynie do przypadków rażącego naruszenia norm proceduralnych powodujących ,że nie można mówić o tym ,że doszło do wyrażenia woli przez organ spółki. Sytuacja taka nie zachodziła w rozpoznawanej sprawie.

Biorąc powyższe pod uwagę, przy uwzględnieniu, że podzielenie zarzutu naruszenia prawa materialnego art. 240ksh w zw. z art. 268k.sh skutkowało uwzględnieniem apelacji, bezprzedmiotowe było rozważanie pozostałych podniesionych w apelacji zarzutów.

Konsekwencją zmiany zaskarżonego wyroku i oddalenia powództwa była zmiana rozstrzygnięcia o kosztach procesu. Kosztami procesu za I i II instancję został obciążony w całości powód jako strona przegrywająca sprawę w obu instancjach na podstawie art. 98§1i3 k.p.c. w zw. z art. 99k.p.c. , a w zakresie kosztów postępowania apelacyjnego w zw. z art. 391§1k.p.c.

Na zasądzone koszty procesu za I instancję złożyło się wynagrodzenie pełnomocnika pozwanej obliczone stosownie do §10ust.1.pkt.21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28.09.2002r w sprawie opłat za czynności radców prawnych...(Dz. U. 2002.163.1349) w zw. z §21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22.10.2015r w sprawie opłat za czynności radców prawnych

(Dz.U.2015.1804).powiększone o opłatę kancelaryjną 17zł

Na zasądzone koszty postępowania apelacyjnego złożyła się : opłata od apelacji w kwocie 5000zł oraz wynagrodzenie pełnomocnika pozwanej obliczone stosownie do §8ust.1.pkt.22 w zw. z §10 ust.1 pkt.2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22.10.2015r w sprawie opłat za czynności radców prawnych w brzmieniu z daty wniesienia apelacji (Dz.U. 2016.1667).

W odniesieniu do opłaty od apelacji wyjaśnić należy, że z uwagi na fakt, iż pozwana zaskarżyła wyrok obejmujący rozstrzygnięcie obejmujące stwierdzenie nieważności 6-ciu uchwał stosownie do art. 29pkt.4 ustawy z 28.07.2005r o kosztach sądowych w sprawach cywilnych zobowiązana była do uiszczenia opłaty zwielokrotnionej tj, uzależnionej od ilości uchwał objętych apelacją, z ograniczeniem wynikającym z art. 12 zd.2 uksc , a zatem kwoty 5000zł. Za przyjęciem takiej wykładni przepisu art.29 pkt. 4 uksc przemawia jego literalna treść : „stwierdzenie nieważności uchwały” a nie” uchwał objętych żądaniem pozwu”, przy uwzględnieniu ograniczenia wynikającego z art. 12zd2 ustawy „opłata stała nie może być wyższa niż 5000zł”. Z tych względów wobec błędnego wezwania pozwanej do uiszczenia opłaty w kwocie łącznej 12000zł zamiast w kwocie 5000zł na podstawie art. 80 ust.1 uksc Sąd Apelacyjny z urzędu zwrócił apelującej kwotę 7000zł stanowiącą różnicę pomiędzy opłatą od apelacji należną ,a opłatą pobraną.

SSA Małgorzata Kaźmierczak SSA Małgorzata Gulczyńska SSA Mikołaj Tomaszewski